

ПОСТАВУВАЊЕ НА ДИЈАГНОЗА ЗА ДЕМЕНЦИЈАТА

MACEDONIAN | ENGLISH

Овој лист за помош дава информации за раните знаци на деменцијата, за начините на кои се поставува дијагноза за деменција и за важноста на раната и точна дијагноза.

Кои се раните знаци на деменцијата?

Бидејќи болестите што предизвикуваат деменција се развиваат постепено, раните знаци може да бидат многу слаби и да не бидат веднаш очигледни. Раните знаци исто така зависат од видот на деменцијата и многу се разликуваат од едно до друго лице.

Најчестите рани знаци вклучуваат:

- Проблеми со помнењето, особено со помнењето на настани што неодамна се случиле
- Сè поголема збунетост
- Намалена способност за сосредоточување
- Промени на личноста или промени во однесувањето
- Незаинтересираност и повлекување во себе или потиштеност
- Губење на способноста за вршење на секојдневните работи

Понекогаш луѓето не успеваат да ги препознаат овие знаци како знак дека нешто не е во ред. Тие може погрешно да заклучат дека таквото однесување е нормален составен дел од стареењето, или пак знаците може да се развиваат толку многу постепено што ќе останат незабележани долго време. Понекогаш луѓето може да одбиваат да преземат нешто дури и кога знаат дека нешто не е во ред.

Што се однесува на лицето кај кое постојат тие знаци, самата природа на таквите промени во мозокот може да значи дека тоа лице не е во состојба да препознае дека настанале промени.

Знаци на предупредување

Ова е список за проверка на честите знаци на деменцијата. Прегледајте го списокот и означете ги сите знаци што се присутни. Ако се означени неколку знаци, разговарајте со лекар за целосен преглед.

Губење на помнењето што влијае на секојдневниот живот

Нормално е понекогаш да забораваме некој состанок, а подоцна да се сетиме на тоа. Лицето со деменција може да ги заборава работите почесто, или воопшто да не се сеќава на нив.

Тешкотии при извршувањето на познати задачи

Луѓето одвреме навреме може да бидат расеани и може да забораваат да послужат дел од јадењето. Лицето со

деменција може да има проблеми со сите чекори што се вклучени во подготовката на оброкот.

Збунетост во врска со времето и местото

Лицето со деменција може да има тешкотии да отиде до некое познато место, или да се чувствува збунето и да не знае каде се наоѓа, или пак да мисли дека се наоѓа во некое минато време од својот живот.

Проблеми со јазикот

Секој понекогаш има проблем да го најде вистинскиот збор, но лицето со деменција може да заборава едноставни зборови или да ги заменува со несоодветни зборови, поради што неговите реченици тешко се разбираат. Лицето исто така може да има тешкотии да ги разбере другите луѓе.

Проблеми со сложеното мислење

Управувањето со финансиите може да биде тешко за сите, но лицето со деменција може да не знае што значат бројките или што треба да прави со нив.

Слабо или намалено расудување

За многу активности е потребно добро расудување. Кога таа способност е намалена од деменцијата, лицето може да има тешкотии да ги донесува соодветните одлуки, на пример, што да облече кога времето е студено.

Проблеми со способностите за снаоѓање во просторот

Лицето со деменција може да има тешкотии да ги процени растојанието или правецот кога вози кола.

Проблем со затурање на предмети

Секој може привремено да ги затури паричникот или клучевите. Лицето со деменција може да ги става предметите на несоодветни места.

Промени во расположението, во личноста или во однесувањето

Секој понекогаш станува тажен или нерасположен. Лицето со деменција може да има нагли промени на расположението без видлива причина. Тоа може да стане збунето, сомничаво или повлечено во себе. Некои лица може да го загубат срамот пред другите луѓе или да станат подружељубиви.

Губење на иницијативата

Нормално е да се замориме од некои активности. Меѓутоа, деменцијата може да го наведе лицето да го загуби интересот за активности во кои претходно уживало.

FIGHTDEMENTIA.ORG.AU NATIONAL DEMENTIA HELPLINE 1800 100 500

Можеби не е деменција

Запомнете дека многу медицински состојби имаат знаци слични на деменцијата, па затоа немојте да претпоставувате дека некој има деменција само затоа што кај него се присутни некои од знаците. Мозочните удари, потиштеноста, алкохолизмот, инфекциите, хормоналните нарушувања, недостигот на некои прехранбени материји и туморите на мозокот можат исто така да предизвикаат знаци слични на деменција. Многу од тие медицински состојби може да се лекуваат.

Точната дијагноза е важна

Од основна важност е да се посоветуваат со лекар во раната фаза. Само лекар може да постави дијагноза за деменција.

Целосното медицинско оценување може да утврди дека се работи за медицинска состојба што може да се лекува и да осигура дека таа ќе биде лекувана на исправен начин, или да го потврди присуството на деменција.

Оценувањето може да ги вклучува следните работи:

- Медицинска историја – лекарот ќе праша за минатите и сегашните здравствени проблеми, за семејната здравствена историја, за сите лекови што ги зема лицето, како и за проблемите со помнењето, размислувањето или однесувањето што предизвикуваат загриженост. Лекарот исто така може ќе сака да разговара и со некој член на најблиското семејство кој може да ги даде сите потребни информации.
- Телесен преглед – тој може да вклучува проверки на сетилата и на движењето, како и на работата на срцето и белите дробови, за да се исклучат други здравствени состојби.
- Лабораториски проверки – ќе вклучуваат разновидни проверки на крвта и на мочката за да се утврдат сите можни болести што би можеле да ги предизвикуваат знаците. Во некои случаи може да се земе мал примерок од 'рбетната течност.
- Невропсихолошка проверка или проверка на способноста за спознавање – се користат разновидни проверки за да се оценат способностите за размислување, вклучувајќи ги помнењето, јазикот, вниманието и решавањето на проблеми. Тоа може да помогне да се утврдат специфичните проблематични подрачја, а тоа од своја страна ќе помогне да се утврди причината што ги предизвикува тие проблеми или типот на деменцијата.
- Снимање на мозокот – има некои видови на снимања што ја покажуваат структурата на мозокот и се користат за да се исклучи присуството на тумори на мозокот или на засирени грутки крв во мозокот како причина за знаците, и за да се открие на кој начин се губи мозочното ткиво со што може да се направи разлика меѓу разните типови на деменција. Други снимки покажуваат колку се активни одредени делови на мозокот и исто така може да помогнат да се направи разлика меѓу разните типови на деменција.
- Психијатриско оценување - за да се утврдат нарушувањата што може да се лекуваат, како што е

поттиштеноста, и за да се стават под контрола сите психијатриски знаци како што се вознемиреноста или замислувањето на работи што не постојат, а кои може да се јават со деменцијата.

Од каде да почнете

Најдоброто место за да ја почнете е кај лекарот на лицето. Откако ќе ги разгледа знаците и ќе порача проверки, лекарот може да понуди првична дијагноза и, што би било најдобро, да го упати лицето кај лекар специјалист, на пример невролог, специјалист за постари лица (геријатар) или психијатар.

Некои луѓе може да чувствуваат отпор кон помислата да појдат на лекар. Понекогаш луѓето не сфаќаат дека со нив нешто не е како што треба, бидејќи мозочните промени настанати поради деменцијата влијаат на способноста да се препознаат или оценат настанатите промени. Други, кои ја задржале способноста за согледување на својата состојба, може да бидат исплашени дека нивните стравови ќе бидат потврдени.

Еден од најдобрите начини да се надмине овој проблем е да се најде друга причина за да се појде на лекар. Можеби да препорачате проверка на крвниот притисок или повторно разгледување на некоја долгорочна здравствена состојба или на некој лек што се зема веќе долго време. Друг начин е да напоменете дека е време и вие и лицето да направите лекарски преглед. Спокојниот став во ова време може да помогне да се надминат загриженоста и стравовите на лицето.

Ако лицето и понатаму не сака да појде на лекар

- Разговарајте со лекарот на лицето за да ви даде совет
- Јавете се во вашиот локален Тим за оценување на потребата од нега за постари лица (Aged Care Assessment Team – ACAT), преку My Aged Care на **1800 200 422** за информации
- Јавете се на Националната телефонска линија за помош при деменција на **1800 100 500**

Ако чувствувате дека вашиот лекар не ги сфаќа сериозно вашите загрижености, размислете за тоа да побарате мислење од друг лекар.

За поподробни информации за раните знаци на деменција и за барањето помош од лекар, симнете ја книшката *Дали сте загрижени за вашето помнење? (Worried About Your Memory?)* од местото на интернет на здружението Alzheimer's Australia, или јавете се на Националната телефонска линија за помош при деменција за да порачате примерок.

НАТАМОШНИ ИНФОРМАЦИИ

Австралиското здружение за Алцхајмерова болест нуди поддршка, информации, поучување и советување. Јавете се на Националната телефонска линија за помош при деменција на **1800 100 500**, или посетете го нашето место на интернет на fightdementia.org.au

За помош од преведувач, телефонирајте во Преведувачката служба на **131 450**.

DIAGNOSING DEMENTIA

This Help Sheet provides information about the early signs of dementia, the techniques used to diagnose dementia and the importance of an early and correct diagnosis.

What are the early signs of dementia?

Because the diseases that cause dementia develop gradually, the early signs may be very subtle and not immediately obvious. Early symptoms also depend on the type of dementia and vary a great deal from person to person.

Common early symptoms include:

- Memory problems, particularly remembering recent events
- Increasing confusion
- Reduced concentration
- Personality or behaviour changes
- Apathy and withdrawal or depression
- Loss of ability to do everyday tasks

Sometimes people fail to recognise that these symptoms indicate that something is wrong. They may mistakenly assume that such behaviour is a normal part of ageing, or symptoms may develop so gradually they go unnoticed for a long time. Sometimes people may be reluctant to act even when they know something is wrong.

For the person experiencing the symptoms, the very nature of these changes within the brain may mean that the person is unable to recognise that there are changes.

Warning signs

This is a checklist of common symptoms of dementia. Go through the list and tick any symptoms that are present. If there are several ticks, consult a doctor for a complete assessment.

Memory loss that affects day-to-day function

It's normal to occasionally forget appointments and remember them later. A person with dementia may forget things more often or not remember them at all.

Difficulty performing familiar tasks

People can get distracted and they may forget to serve part of a meal. A person with dementia may have trouble with all the steps involved in preparing a meal.

Disorientation to time and place

A person with dementia may have difficulty finding their way to a familiar place, or feel confused about where they are, or think they are back in some past time of their life.

Problems with language

Everyone has trouble finding the right word sometimes, but a person with dementia may forget simple words or substitute inappropriate words, making them difficult to understand. They might also have trouble understanding others.

Problems with abstract thinking

Managing finances can be difficult for anyone, but a person with dementia may have trouble knowing what the numbers mean or what to do with them.

Poor or decreased judgement

Many activities require good judgement. When this ability is affected by dementia, the person may have difficulty making appropriate decisions, such as what to wear in cold weather.

Problems with spatial skills

A person with dementia may have difficulty judging distance or direction when driving a car.

Problems misplacing things

Anyone can temporarily misplace a wallet or keys. A person with dementia may often put things in inappropriate places.

Changes in mood, personality or behaviour

Everyone becomes sad or moody from time to time. Someone with dementia can exhibit rapid mood swings for no apparent reason. They can become confused, suspicious or withdrawn. Some can become disinhibited or more outgoing.

A loss of initiative

It's normal to tire of some activities. However, dementia may cause a person to lose interest in previously enjoyed activities.

FIGHTDEMENTIA.ORG.AU NATIONAL DEMENTIA HELPLINE 1800 100 500

It may not be dementia

Remember that many conditions have symptoms similar to dementia, so do not assume that someone has dementia just because some of the above symptoms are present. Strokes, depression, alcoholism, infections, hormone disorders, nutritional deficiencies and brain tumours can all cause dementia-like symptoms. Many of these conditions can be treated.

A correct diagnosis is important

Consulting a doctor at an early stage is critical. Only a medical practitioner can diagnose dementia. A complete medical assessment may identify a treatable condition and ensure that it is treated correctly, or it might confirm the presence of dementia.

An assessment may include the following:

- Medical history – the doctor will ask about past and current medical problems, family medical history, any medications being taken, and the problems with memory, thinking or behaviour that are causing concern. The doctor may also wish to speak to a close family member who can help provide all the necessary information.
- Physical examination – this may include tests of the senses and movement function, as well as heart and lung function, to help rule out other conditions.
- Laboratory tests – will include a variety of blood and urine tests to identify any possible illness which could be responsible for the symptoms. In some cases, a small sample of spinal fluid may be collected for testing.
- Neuropsychological or cognitive testing – a variety of tests are used to assess thinking abilities including memory, language, attention and problem solving. This can help identify specific problem areas, which in turn helps identify the underlying cause or the type of dementia.
- Brain imaging – there are certain scans that look at the structure of the brain and are used to rule out brain tumours or blood clots in the brain as the reason for symptoms, and to detect patterns of brain tissue loss that can differentiate between different types of dementia. Other scans look at how active certain parts of the brain are and can also help discriminate the type of dementia.
- Psychiatric assessment – to identify treatable disorders such as depression, and to manage any psychiatric symptoms such as anxiety or delusions which may occur alongside dementia

Where to begin

The best place to start is with the person's doctor. After considering the symptoms and ordering screening tests, the doctor may offer a preliminary diagnosis and will, ideally, refer the person to a medical specialist such as a neurologist, geriatrician or psychiatrist.

Some people may be resistant to the idea of visiting a doctor. Sometimes people do not realise that there is anything wrong with them because the brain changes that occur with dementia interfere with the ability to recognise or appreciate the changes occurring. Others, who do have insight into their condition, may be afraid of having their fears confirmed. One of the best ways to overcome this problem is to find another reason to visit the doctor. Perhaps suggest a blood pressure check or a review of a long-term condition or medication. Another way is to suggest that it is time for both of you to have a physical check-up. A calm attitude at this time can help overcome the person's worries and fears.

If the person still will not visit the doctor:

- Talk to the person's doctor for advice
- Contact your local Aged Care Assessment Team (ACAT) via My Aged Care on **1800 200 422** for information
- Call the National Dementia Helpline on **1800 100 500**

If you feel your doctor is not taking your concerns seriously, consider seeking a second opinion.

For more detailed information about the early signs of dementia and seeking help from a doctor, download the *Worried About Your Memory?* booklet from the Alzheimer's Australia website or call the National Dementia Helpline to order a copy.

FURTHER INFORMATION

Alzheimer's Australia offers support, information, education and counselling. Contact the National Dementia Helpline on **1800 100 500**, or visit our website at fightdementia.org.au

For language assistance phone the Translating and Interpreting Service on **131 450**